

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien
torjuntatyön vahvistaminen

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2003

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 30.9.2003	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vahvistamista käsittelevä työryhmä Kansliapäällikkö Markku Lehto puheenjohtaja Ylitarkastaja Merja Söderholm sihteeri		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 24.4.2003	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vahvistaminen (Att stärka förebyggandet av hem- och fritidsolyckor)			
Julkaisun osat Muistio ja viisi liitettä			
Tiivistelmä Työryhmän tehtävänä oli laatia viisivuotinen koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön toimintaohjelma, tehdä ehdotus torjuntatyön henkilöstövoimavaroista ja niiden sijoittamisesta sekä tehdä ehdotus toimintaohjelman rahoittamisesta. Työryhmä on selvittänyt koti- ja vapaa-ajan tapaturmatilannetta, kustannuksia, nykyistä torjuntatyötä, käytössä olevia voimavaroja ja niiden sijoittumista. Lisäksi on selvitetty nykyistä rahoitusjärjestelmää. Työryhmä ehdottaa koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vastuuyksikön perustamista Kansanterveyslaitokseen. Henkilöstövoimavaroiksi esitetään kuusi henkilöä. Työryhmämuistiosta hahmotellaan myös vastuuyksikön toimintaa ja tehtäviä, jotka tarkentuvat organisaatiosuunnittelun yhteydessä. Työryhmä ehdottaa viisivuotisen toimintaohjelman käynnistämistä ja toteuttamista vuosille 2004-2008. Toimintaohjelman painoalueiksi ehdotetaan ikääntyneiden tapaturmien ehkäisyohjelma, liikuntatapaturmien ehkäisyohjelma ja alkoholiin liittyvien tapaturmien ehkäisyohjelma. Työryhmä ehdottaa vastuuyksikön ja toimintaohjelman rahoittamiseksi vähintään yhden miljoonan euron vuosittaista määrärahaa. Työryhmä painottaa ehdotuksissaan perusrakenteiden ja rahoituksen pysyvää vahvistamista.			
Avainsanat: (asiasanat) tapaturmat, kotitapaturmat			
Muut tiedot www.stm.fi			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:29		ISSN ISSN 1237-0606	ISBN ISBN 952-00-1421-7
Kokonaissivumäärä 36	Kieli suomi	Hinta 10,15	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja STM:n julkaisumyynti, PL 536, 33101 Tampere, puh. (03) 260 8158 ja (03) 260 8535 fax (03) 260 8150, sähköposti: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 30.9.2003	
Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för att stärka förebyggandet av hem- och fritidsolyckor Ordförande kanslichef Markku Lehto Sekreterare överinspektör Merja Söderholm		Typ av publikation Arbetsgruppspromemoria	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 24.4.2003	
Publikation (även den finska titeln) Att stärka förebyggandet av hem- och fritidsolyckor (Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vahvistaminen)			
Publikationens delar Promemoria och fem bilagor			
Referat Arbetsgruppen hade i uppdrag att göra upp ett femårigt handlingsprogram för förebyggande av hem- och fritidsolyckor, lägga fram ett förslag till personresurser för det förebyggande arbetet och till placeringen av dem samt till finansiering av handlingsprogrammet. Arbetsgruppen har utrett situationen beträffande hem- och fritidsolyckor, kostnaderna, det nuvarande förebyggande arbetet samt resurserna som finns till förfogande och var dessa resurser finns. Arbetsgruppen har dessutom utrett det nuvarande finansieringssystemet. Arbetsgruppen föreslår att man inrättar en ansvarsenhet för förebyggande av hem- och fritidsolyckor vid Folkhälsoinstitutet. Personalen föreslås bestå av sex personer. I arbetsgruppspromemorian skisseras också upp ansvarsenhetens verksamhet och uppgifter. Dessa kommer att preciseras i samband med organisationsplanen. Arbetsgruppen föreslår att man startar ett femårigt handlingsprogram som genomförs under åren 2004-2008. Som handlingsprogrammets insatsområden föreslås förebyggande av olyckor bland äldre, förebyggande av olyckor i samband med motion och förebyggande av olyckor i anslutning till alkoholbruk. Arbetsgruppen föreslår att ansvarsenhetens verksamhet och handlingsprogrammet finansieras med ett årligt anslag på minst 1 milj. euro. Arbetsgruppen betonar i sina förslag att åtgärderna för att stärka grundstrukturerna och finansieringen skall vara permanenta.			
Nyckelord hem- och fritidsolyckor, olyckor			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2003:29		ISSN ISSN 1237-0606	ISBN ISBN 952-00-1421-7
Sidoantal 36	Språk finska	Pris 10,15	Sekretessgrad offentlig
Distribution Social- och hälsovårdsministeriets publikationsförsäljningPB 536, 33101 Tammerfors, tfn (03) 260 8158 och (03) 260 8535, fax (03) 260 8150 e-post: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health		Date 30 September 2003	
Authors Working group considering how to improve the prevention of home and leisure accidents Chairman: Markku Lehto, Permanent Secretary Secretary: Merja Söderholm, Senior Officer		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 24 April 2003	
Title of publication Improving the Prevention of Home and Leisure Accidents			
Parts of publication Memorandum and five appendices			
Summary <p>The assignment of the working group was to draw up a five year action plan for the prevention work concerning home and leisure accidents, to put forward a proposal for the human resources required for the prevention work and their allocation and for the funding of the action plan.</p> <p>The working group has assessed the situation concerning home and leisure accidents, the costs, the prevailing preventive measures, the resources available and their allocation. The present funding system has also been assessed.</p> <p>The working group proposed a responsibility center for the prevention of home and leisure accidents to be set up at the National Public Health Institute. A personnel consisting of six persons was suggested. In the working group memorandum the activities and function of the responsibility center, which will be specified as the organizational planning proceeds, are also outlined. The working group suggested that the five year plan be started and carried out during the years 2004 – 2008. It is suggested that the accident fields to be emphasized in the action plan are the prevention of accidents among the elderly, prevention of accidents while taking exercise and prevention of alcohol-related accidents. For the funding of the responsibility center and the action plan the working group suggested a yearly grant of at least one million euro. In its proposal the working group emphasized that the fundamental structure and funding be permanently confirmed.</p>			
Key words Accidents, home and leisure accidents			
Other information www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandum of the Ministry of Social Affairs and Health 2003:29		ISSN ISSN 1237-0606	ISBN ISBN 952-00-1421-7
Number of pages 36	Language Finnish	Price 10,15	Publicity Public
Distributor/Orders Ministry of Social Affairs and Health Publications Sale PB 536, FIN-33101 Tampere, Finland Tel. +358-3-260 8158 and 260 8150 e-mail: julkaisumyynti@stm.vn.fi		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 24.4.2003 toimikaudeksi 25.4.-30.9.2003 koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vahvistamista käsittelevän työryhmän, jonka tavoitteena oli tehdä ehdotukset koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön toimintaohjelmasta, tarvittavista henkilöstövoimavaroista ja niiden rahoittamisesta.

Työryhmän asettamista edelsi sosiaali- ja terveysministeri Maija Perhon ja peruspalveluministeri Eva Biaudetin kutsuma korkean tason neuvottelu 19.3.2003. Neuvotteluun osallistui sisäasiainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, Vakuutusvalvontaviraston, Kansanterveyslaitoksen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen, Työterveyslaitoksen, Kansaneläkelaitoksen, Suomen Kuntaliiton, Palosuojelurahaston, Liikennevakuutuskeskuksen, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton, Tapaturmavakuutuslaitosten liiton, Työeläkevakuuttajat ry:n edustajat. Neuvottelussa sovittiin työryhmän asettamisesta.

Työryhmän tehtävänä oli:

1. Laatia viisivuotinen toimintaohjelma
2. Tehdä ehdotus torjuntatyön henkilöstövoimavaroista ja niiden sijoittamisesta
3. Tehdä ehdotus toimintaohjelman rahoittamisesta

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin kansliapäällikkö Markku Lehto sosiaali- ja terveysministeriöstä, varapuheenjohtajaksi johtaja Tapani Melkas sosiaali- ja terveysministeriöstä ja jäseniksi budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, koulutusjohtaja Juhani Seppä sisäasiainministeriöstä, hallitussihteeri Jaakko Hannula sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Riitta Viitala sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Kirsi Kyrkkö sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylilääkäri Seppo Koskinen Kansanterveyslaitoksesta, projektipäällikkö Anne Lounamaa Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta, osastonjohtaja Jorma Saari Työterveyslaitoksesta, johtaja Pirkko Varpasuo Kuluttajavirastosta, työterveyspäällikkö Arto Laine Kansaneläkelaitoksesta, erityisasiantuntija Soile Hellstén Suomen Kuntaliitosta, johtaja Veli Matti Ojala Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta ja varatoimitusjohtaja Kurt Lagerbohm Työeläkevakuuttajat ry:stä. Työryhmän sihteeriksi kutsuttiin ylitarkastaja Merja Söderholm sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmä kokoontui viisi kertaa.

Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä jättää kunnioittavasti muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle ja toivoo, että työryhmän esittämien ehdotusten jatkovalmistelu käynnistetään nopeasti.

Helsingissä 30. päivänä syyskuuta 2003

Markku Lehto

Tapani Melkas

Pertti Tuhkanen

Juhani Seppä

Jaakko Hannula

Riitta Viitala

Kirsi Kyrkkö

Seppo Koskinen

Anne Lounamaa

Jorma Saari

Pirkko Varpasuo

Arto Laine

Soile Hellstén

Veli Matti Ojala

Kurt Lagerbohm

SISÄLLYS

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE	7
SISÄLLYS	9
1 KOTI- JA VAPAA-AJAN TAPATURMATILANNE	11
2 NYKYINEN TORJUNTATYÖ JA VOIMAVARAT	12
2.1 Torjuntatyö	12
2.2 Voimavarat	12
2.2.1 Henkilöstö	13
2.2.2 Pysyvät yhteistyörakenteet	13
2.2.3 Rahoitus	14
3 TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET	16
3.1 Ehdotus organisaatoratkaisuksi	16
3.1.1 Vastuuyksikön toiminta	16
3.1.2 Vastuuyksikön sijoittaminen	20
3.1.2 Vastuuyksikön voimavarat	20
3.2 Ehdotus toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2008	21
3.2.1 Toimintaohjelman tavoitteet	21
3.2.2 Toimintaohjelman osat	21
3.2.3 Toimintaohjelman arviointi ja jatko	22
3.3 Ehdotus vastuuyksikön ja toimintaohjelman rahoittamiseksi	22
LÄHTEET	25
LIITE 1	27
LIITE 2	28
LIITE 3	31
LIITE 4	32
LIITE 5	34

1 KOTI- JA VAPAA-AJAN TAPATURMATILANNE

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolee noin 2 100 suomalaista vuosittain. Määrä on noin 80 % tapaturmaisista kuolemantapauksista. Yleisimmät tapaturmalajit kuolemantapauksissa ovat kaatumiset, alkoholimyrkytykset, hukkumiset, tukehtumiset, paleltumiset ja palotapaturmat. Suomen koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus on suurempi kuin muissa EU-maissa.

Kaikista tapaturmista aiheutui vuonna 2001 runsas 110 000 hoitajaksoa sairaaloissa. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmista aiheutuu noin 70 % sairaaloiden ja terveyskeskusten tapaturmaisista hoidoista. Kaiken kaikkiaan arvioidaan sattuvan 700 000 vammaan johtavaa koti- ja vapaa-ajan tapaturmaa vuosittain. Näiden osuus on 70 % kaikista tapaturmista. Työpaikoilla koti- ja vapaa-ajan tapaturmista seuraa enemmän sairauspoissaoloja kuin työtapaturmista.

Vammaan johtavista koti- ja vapaa-ajan tapaturmista yleisimpiä ovat liikuntatapaturmat. Näiden tapaturmien määrä on jatkuvasti kasvanut. Liikuntatapaturmissa vammat eivät ole kaikkein vakavimpia. Toiseksi eniten tapaturmia sattuu kotona ja kotiympäristössä. Näistä yleisimpiä ovat korjaustöissä, ruuan valmistamisen ja kotona liikkumisen yhteydessä tapahtuvat tapaturmat. Myös kodin lähiympäristössä sattuu paljon tapaturmia. Tyypillinen tapaturma on kaatuminen tai liukastuminen esimerkiksi ostosmatkalla.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna riskiryhmät ovat nuoret miehet ja ikääntyneet naiset. Yli neljäsosa 15-24 vuotiaista miehistä joutuu vuoden aikana tapaturmaan. Myös 25-54 -vuotiaiden miesten ikäryhmässä tapaturmat ovat lisääntyneet. Ikääntyneiden kaatumisvammat ovat nelinkertaistuneet 25 viime vuoden aikana. Lasten vakavat tapaturmat ovat vähentyneet 20 viime vuoden aikana. Lapset ovat silti keskeinen riskiryhmä, jonka tapaturmien ehkäisyyn tulee panostaa.

Kaiken kaikkiaan koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrä on pitkällä aikavälillä lisääntynyt, kun samanaikaisesti liikenne- ja työtapaturmien määrä on vähentynyt.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmista arvioidaan aiheutuvan neljän miljardin euron kustannukset vuodessa. (Ks. liitteet 1-5.)

2 NYKYINEN TORJUNTATYÖ JA VOIMAVARAT

Koti- ja vapaa-ajan tapaturma-ala on hajanainen, tapaturmalajeja ja toimijoita on monia. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyötä on tehty hanke- ja projektipohjalta systemaattisemmin vuodesta 1986. Pysyviä kokonaan koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyyn keskittyviä henkilöstöresursseja ei ole tänä aikana lisätty. Alalla ei ole omaa vastuuyksikköä. Esimerkiksi valtion keskushallinnon tasolla on ollut niukat voimavarat tähän työhön. Toiminnan volyyminä on kasvatettu yhteistyön ja verkostoitumisen avulla. Myös toimintamäärärahat ovat jonkun verran kasvaneet, mutta ne ovat vähäiset verrattuna liikenne- ja työtapaturmien torjuntatyön rahoitukseen. Toiminnan rahoitus on projekti- ja hankekohtaista yleensä yhdeksi vuodeksi kerrallaan määriteltä.

2.1 Torjuntatyö

Keskeiset torjuntatyön toimintaa toteuttavat ovat vuodesta 1993 käynnistynyt Kotitapaturmien ehkäisykampanja ja myös pitkään toiminut Vesiturvallisuuskampanja. Kumpaankin kampanjaan on koottu laaja alalla toimivien tahojen yhteistyöverkosto.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön tavoitteet asetetaan valtioneuvoston asettamassa koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunnassa.

Esimerkkinä toiminnasta ovat vuoden 2003 keskeiset toimintamuodot:

- Kotitapaturmien ehkäisykampanja
 - tiedottaminen
 - haastattelututkimus kunnan toimijoille
 - sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikorkeakoulujen sekä pelastusopiston tapaturmaopetuksen tukeminen
 - koulujen tapaturmaopetusohjelman valmistaminen
 - kuntatyön kehittäminen
 - ikääntyneiden tapaturmien ehkäisyhanke
- Vesiturvallisuuskampanja
- Kuntien tapaturmaseurantahanke
- Uhri-haastattelututkimus
- Koulujen tapaturmien tutkimus- ja ehkäisyhanke
- Lasten tapaturmien ehkäisyhanke
- Vanhusten tapaturmatutkimushankkeita on käynnissä eri tutkimuslaitoksissa
- Tapaturmapäivä perjantai 13. (koko tapaturma-alan yhteinen)
- Nordic Safe Community –konferenssi

2.2 Voimavarat

Voimavaroja tarkastellaan kansallisen tason toiminnan näkökulmasta. Alueellisessa ja paikallisessa työssä lääninhallitukset, kunnat ja järjestöt ovat keskeisiä toimijoita.

2.2.1 Henkilöstö

Sosiaali- ja terveysministeriössä tehtäväalueella työskentelee pysyvästi yksi kokopäivätoiminen henkilö. Stakesissa työskentelee viiden vuoden projektirahoituksella yksi kokopäiväinen henkilö kuntatyön kehittämisessä.

Seuraavissa tahoissa työskentelee osa-aikaisia henkilöitä, joiden työpanos vaihtelee ajallisesti ja määrällisesti: Sisäasiainministeriö, Merenkululaitos, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ja Terveysten edistämisen keskus.

Kansallisen tason torjuntatyössä työskentelee yhteensä yksi pysyvä kokopäiväinen henkilö, yksi kokopäiväinen henkilö väliaikaisella projektirahoituksella (vuoden 2004 loppuun) ja 10 henkilöä osa-aikaisesti

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien tutkimuskeskus sijaitsee UKK-instituutissa, jossa työskentelee neljä tutkijaa Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella.

Tuoteturvallisuuden edistämässä toimivat Kuluttajavirasto ja Turvatekniikan Keskus.

Karkea arvio kansallisen tason henkilöstöresursseista muilta tapaturmasektoreilta: liikenneturvallisuustyössä työskentelee noin 90 (ei sisällä arviota liikkuvan poliisin työpanoksesta) ja työturvallisuustyössä työskentelee noin 100 henkilöä (Työterveyslaitoksen osuudeksi on arvioitu ainoastaan valtion rahoituksella työskentelevät 13 henkilöä).

Edellä olevien lisäksi liikenneonnettomuuskuolemia tutkivassa tutkijalautakuntatyössä työskentelee oman toimensa ohella 240 henkilöä ja työtapaturmakuolemien tutkijalautakunnissa noin 100 henkilöä oman toimensa ohella. Vakuutusyhtiöissä arvioidaan työskentelevän liikenneturvallisuustyössä noin 20 henkilöä ja työturvallisuuden edistämässä noin 10 kokopäiväistä ja 80 osa-aikaista henkilöä.

2.2.2 Pysyvät yhteistyörakenteet

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunta (ensimmäinen 1986)

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäasiainministeriö, ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Stakes, Työterveyslaitos, Oulun lääninhallitus, Tilastokeskus, Kuluttajavirasto, Suomen Kuntaliitto, UKK-instituutti, Folkhälsan, Lastensuojelun Keskusliitto ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Kotitapaturmien ehkäisykampanja (käynnistynyt vuonna 1993)

Pääjärjestäjät: Sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes, sisäasiainministeriö, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Terveysten edistämisen keskus. Yhteistyössä mukana myös Suomen Kuntaliitto ja Suomen Punainen Risti.

Vesiturvallisuuskampanja

Liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäasiainministeriö, Merenkululaitos, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ja Terveysten edistämisen keskus

Lasten tapaturmien ehkäisykampanja

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Terveyden edistämisen keskus, Lastensuojelun Keskusliitto ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Lasten tapaturmatoimikunnan työ Lastensuojelun Keskusliitossa on nykyisessä muodossaan päättymässä vuonna 2004.

2.2.3 Rahoitus

Koti- ja vapaa-ajan tapaturma-alalla ei ole vastaavaa lakisääteiseen vakuutusjärjestelmään perustuvaa rahoitusjärjestelmää kuin liikenne- ja työtapaturma-aloilla. Rahoitus torjuntatyöhön kerätään torjuntatyöhön osallistuvilta eri tahoilta. Rahoituspäätökset tehdään vuodeksi kerrallaan. Suurin rahoitusosuus tulee sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahasta.

Vuoden 2003 toiminnan rahoitusjakauma on seuraava:

Kotitapaturmien ehkäisykampanja:

	euroa
Sisäasiainministeriö	16 800
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö	16 800
Stakes (STM, terveyden edistämisen määrärahat)	33 600
Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto	30 270
Terveyden edistämisen keskus (STM, terveyden edistämisen määrärahat)	57 660
Yhteensä	155 130

Vesiturvallisuuskampanja:

	euroa
Merenkulkulaitos	100 000
Terveyden edistämisen keskus (STM, terveyden edistämisen määrärahat)	102 000
Sisäasiainministeriö	13 000
Rajavartiolaitos	15 000
Liikenne- ja viestintäministeriö	16 000
Alko	24 000
Suomi-yhtiöt	24 000
Yhteensä	294 000

Stakes: kuntatyön kehittäminen 21 000 euroa.

Kouvolan seudun rekisteröintihanke: sosiaali- ja terveysministeriön tutkimus- ja kehittämisrahoitus ja terveyden edistämisen määrärahan rahoitus sekä kunnat yhteensä 97 000 euroa

Terveys ry: Tapaturmitta tulevaisuuteen –hanke, sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahan rahoitus 30 000 euroa

Vuonna 2003 torjuntatyön toiminnan ja seurannan kehittämisen rahoitus on yhteensä 597 100 euroa. Lukuun ei sisälly pysyvästi toiminnassa olevan kokopäiväisen ja osa-aikaisten palkkakuluja, tutkimuksen osuutta eikä myöskään tuoteturvallisuuden edistämisen (kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala) puolen rahoitusta.

Vuoden 2001 arvio ehkäisyn ja tutkimuksen rahoituksesta (sis. tuoteturvallisuuden) 1,2 miljoonaa euroa (Tapaturmatilanne 2002, Salomaa Jukka).

Vertailuna todettakoon, että vuonna 2001 lakisääteisestä vakuutusjärjestelmästä liikenneturvallisuusmaksun suuruus oli 5,6 miljoonaa euroa ja työturvallisuusmaksun suuruus oli 8,5 miljoonaa euroa. Palosuojelurahaston avustusmääräraha oli noin 6 miljoonaa euroa.

3 TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

Ottaen huomioon koti- ja vapaa-ajan tapaturmien suuren kansantaloudellisen ja -terveydellisen merkityksen, torjuntatyön vähäiset resurssit sekä torjuntatyön onnistumisen hyvät mahdollisuudet työryhmä toteaa, että koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön pysyvä vahvistaminen on tarpeellista. Systemaattinen ja pitkäjänteinen tapaturmien torjunta on kustannus-vaikuttavuudeltaan tehokasta. Hyviä esimerkkejä tästä ovat liikenne- ja työtapaturmien torjunta. Muissa pohjoismaissa on saatu hyviä tuloksia myös koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjunnan tehostamisella. Ruotsissa tuloksellisuus on osoitettu laajaan yhteistyöhön perustuvissa kuntahankkeissa, joissa on saatu vähennettyä tapaturmien määrää pysyvästi keskimäärin kolmanneksella. Joissakin kunnissa tapaturmien määrä saatiin jopa puolitettua pysyvästi.

Olennaista alan kehittämiseksi ja tuloksellisen torjuntatyön aikaansaamiseksi on perusrakenteiden pysyvä vahvistaminen ja rahoitusjärjestelmän vakiinnuttaminen. Torjuntatyön vahvistamiseksi työryhmä ehdottaa perustettavaksi alan vastuuyksikön sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalan laitokseen.

Työryhmä ehdottaa myös, että käynnistetään viisivuotinen toimintaohjelma koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjumiseksi. Ohjelman osat ovat ikääntyneiden tapaturmien ehkäisyohjelma, liikuntatapaturmien ehkäisyohjelma ja alkoholiin liittyvien tapaturmien ehkäisyohjelma. Ohjelman toimeenpanossa tulee olla yhteistyössä Terveys 2015 – kansanterveysohjelman, alkoholiohjelman ja VETO-ohjelman sekä liikenne- ja työturvallisuusohjelman kanssa.

3.1 Ehdotus organisaatioratkaisuksi

3.1.1 Vastuuyksikön toiminta

Työryhmä toteaa, että koti ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön tehokkaaseen toteuttamiseen tarvitaan pysyvä toiminnallinen vastuuyksikkö. Vastuuyksikön keskeisenä tehtävänä on käynnistää ja toteuttaa järjestelmällistä torjuntatyötä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien määrän vähentämiseksi. Järjestelmällisyys koskee niin toimintakohteiden valintaa, työmuotoja kuin yhteistyökumppaneiden toiminnan yhteensovittamista. Vastuuyksikkö vastaa työryhmän esittämän toimintaohjelman 2004-2008 yksityiskohtaisesta suunnittelusta ja toimeenpanosta.

Vastuuyksikön toiminnan käynnistämiseen ja tukemiseen työryhmä ehdottaa perustettavaksi määräaikaisen ohjausryhmän. Vastuuyksikkö tekee esityksen ohjausryhmästä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle, joka nimeää ohjausryhmän.

Työryhmä esittää vastuuyksikön toimintaa toteutettavaksi seuraavilla lohkoilla:

1. Eri toimijoiden yhteistyön rakentaminen ja toiminnasta sopiminen
2. Tavoitteiden, ohjelmien ja menetelmien kehittäminen
3. Väestöviestinnän ja tiedotuksen toteuttaminen
4. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen
5. Paikallisen työn tukeminen
6. Tutkimus- ja tilastoyhteistyöhön osallistuminen
7. Kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen

Myöhemmin esitettävillä vastuuyksikön voimavaroilla ei voida täysipainoisesti yksin hoitaa kaikkia yllä olevia tehtäviä. Tämä ei ole myöskään tarpeellista, sillä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyössä työskentelee edelleenkin myös muita tahoja. Tehtävien jakautuminen ja painottuminen täytyy sopia yhteistyössä näiden tahojen kanssa.

Vastuuyksikön toiminta ja tehtävät tarkentuvat yksikön organisaatiovalmistelun ja -suunnittelun toteuttamisessa.

1. Yhteistyön rakentaminen

Nykyisen hajanaisen järjestelmän tilalle tarvitaan organisatorinen ratkaisumalli, jossa otetaan kokonaisvastuu alan kehittämisestä ja koordinoidaan toimintaa. Yhteistyön rakentaminen ovat ensisijaisen tärkeitä vastuuyksikön tehtäviä. Yhteistyössä eri tahojen kanssa valitaan yhteiset prioriteettialueet. Koko tapaturma-alan yhteistyön kehittäminen on hyödyllistä torjuntatyön tehostamiseksi. Vastuuyksikön tulee toimia myös alan neuvonta- ja tukipisteenä sekä tietopankkina.

Keskeisiä valtakunnallisia yhteistyötahoja ovat: sosiaali- ja terveysministeriö, sisäasiainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, ympäristöministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunta, Stakes, Työterveyslaitos, Kansanterveyslaitos, Kuluttajavirasto, Turvatekniikan keskus, Merenkulkulaitos, lääninhallitukset, Suomen Kuntaliitto, UKK-instituutti, Terveystieteiden tutkimuskeskus, Liikenneturva, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto, Liikennevakuutuskeskus, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, alueelliset pelastusliitot, Suomen Punainen Risti, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Folkhälsan, Lastensuojelun Keskusliitto, Marttaliitto, Vanhustyön Keskusliitto, työmarkkinajärjestöt.

Yhteistyö paikallisten toimijoiden kuten kuntien, työpaikkojen, koulujen ja järjestöjen kanssa on myös välttämätöntä.

2. Tavoitteiden, ohjelmien ja menetelmien kehittäminen

Pidemmän aikavälin valtakunnalliset tavoitteet asetetaan valtioneuvoston asettamassa koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunnassa. Työryhmä esittää, että koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön neuvottelukunta tarvittaessa valmistelee tavoiteohjelman valtioneuvoston käsittelyyn. Lisäksi linjaukset tulee saada näkyviin muihin soveltuviin sosiaali- ja terveydenhuollon strategioihin ja tavoiteohjelmiin. Koko

tapaturma-alan tavoitteiden yhteen kokoaminen yhteiseen tavoiteohjelmaan voisi antaa tukea myös koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisylle.

Vastuuyksikön tulee määrittää valtakunnallisista tavoitteista nousevat lyhyemmän aikavälin operationaaliset tavoitteet ja toimenpiteet yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Vastuuyksikön tulee toimia aloitteellisesti lainsäädännön kehittämisessä. Vastuuyksikön tulee käynnistää, osallistua ja viedä eteenpäin ongelma- ja kohderyhmittäisiä ehkäisyohjelmia. Vaikuttavuuden arviointi tulee liittää hankkeisiin. Yhteistyö koko tapaturma-alan toimijoiden kesken ohjelmien ja menetelmien kehittämisessä on tarpeellista.

Innovatiivisten, vaikuttavien torjuntatyön menetelmien kehittäminen on tärkeää. Menetelmien kehittämiseksi tarvitaan pilottihankkeita, hankkeiden arviointia sekä onnistuneiden menetelmien soveltamista. Myös muiden maiden kokemusten seuraaminen on tärkeää.

3. Väestöviestintä ja tiedotus

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmaongelma on jäänyt pimentoon myös vähäisen medianäkyvyyden vuoksi. Asenteiden muuttamiseksi tarvitaan monipuolista viestintää. Työryhmä esittää, että vastuuyksikkö suunnittelee ja toteuttaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa laajan viestintä- ja vaikuttamisohjelman. Viestintä ja tiedotus on myös luonteva osa eri hankkeita.

Vastuuyksikön tehtävänä on osallistua alan tiedotus- ja julkaisutoimintaan. Internet-sivujen ylläpito tulee sopia muiden alalla toimivien kanssa. Lisäksi tulee selvittää esimerkiksi mahdollisuus tapaturmaportaalin kehittämiseksi yhteistyössä koko tapaturma-alan kanssa.

4. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen

Tapaturmien ehkäisyyn liittyvän ammatillisen koulutuksen nykytila tulisi selvittää ja yhteistyössä ammatillisesta peruskoulutuksesta, jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä tutkijakoulutuksesta vastaavien laitosten kanssa tulisi laatia suunnitelma tarkoituksenmukaiseksi koulutusjärjestelmäksi.

Kotitapaturmien ehkäisykampanjan aloitteesta käynnistynyttä ammattikorkeakoulujen perus- ja täydennyskoulutusta tulee jatkaa. Kouluissa turvallisuuden edistäminen on osa terveystiedon oppiainetta, johon on syytä kehittää välineitä ja menetelmiä. Päiväkoteihin on valmistettu lasten tapaturmien ehkäisyohjelma, jota on syytä jatkaa ja viedä eteenpäin mm. täydennyskoulutuksen yhteydessä.

5. Paikallisen työn tukeminen

Työryhmä esittää, että paikallisen kunnallisen työn tukemiseen ja vahvistamiseen tulee erityisesti panostaa. Tähän on saatavissa toimivia malleja, joiden soveltaminen on edennyt Suomessa toistaiseksi hitaasti. Henkilökohtaisen vuorovaikutuksen ja yhteydenpidon osuutta tulisi lisätä. Erilaisia keinoja paikallisella tasolla tehtävän työn aktivoimiseksi tulee kehittää. Onnistuneista kuntahankkeista on tarpeellista tiedottaa ja soveltaa

muihin kuntiin. Kuntaverkoston ylläpitäminen eri tavoin on tarpeellista. Yhteistyötä Terve Kunta-verkoston kanssa on hyvä jatkaa.

Kuntien mahdollisuutta osallistua kansainväliseen Safe Community –verkostoon ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön tulee tukea. Yksikkö rakentaa yhteistyötä lääninhallitukseen ja muihin tapaturma-aloihin kuntatyön kehittämisessä. Yhteistyötä tutkijoiden ja kuntien toimijoiden välillä tulee lisätä. Myös alueiden ammattikorkeakoulut ja muut oppilaitokset ovat tärkeä yhteistyökumppani. Pelastustoimen tekemiin kuntien riskianalyyseihin lisätään koti- ja vapaa-ajan tapaturmariskit.

6. Tutkimus- ja tilastoyhteistyö

Alan tutkimusta tehdään eri tutkimusyksiköissä. Nykyinen tapaturma-alan tutkimus tulee koota ja vahvistaa sen hyödyntämistä. Koko tapaturma-alan tutkijoiden kanssa on hyvä selvittää painoalueet. Vastuuyksikön tehtävänä on huolehtia, että tutkimustuloksia sovelletaan myös käytäntöön. Yhteistyö muiden tapaturmasektoreiden kanssa on tarpeellista onnistuneiden menetelmien ja hankkeiden hyödyntämiseksi. Monia muiden tapaturmasektoreiden menetelmiä voidaan soveltaa kaikissa toiminnan ympäristöissä.

Tutkimusten raportointi julkaisuissa ja koulutustilaisuuksissa sekä tiedottaminen tulee varmistaa.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien tilastointi on nykyisin puutteellista. Tilastoinnin edustavuutta ja ajantasaistamista tulee kehittää. Vastuuyksikön tulee työskennellä yhteistyössä nykyisten virallisten tilastoviranomaisten kanssa. Nykyisten tilastolähteiden: HILMO-rekisteri (Stakes), kuolemansyytilastot ja UHRI-haastattelututkimukset (Tilastokeskus) ja erillisselvitykset, systemaattista hyödyntämistä ja raportointia tulee lisätä entisestään. Työtä, jonka tavoitteena on parantaa koti- ja vapaa-ajan tapaturmien seuranta ja jonka tulee keskittyä erityisesti nykyisin käytettävissä olevan tiedon (valtakunnalliset rekisterit, väestöhaastattelut, muut aineistot) tehokkaampaan hyödyntämiseen, tiedonkeruun puutteiden korjaamiseen ja raportointi-järjestelmän kehittämiseen, tulee jatkaa.

Säännöllinen tiedottaminen tapaturmatilanteesta tulee varmistaa. Koko tapaturma-alan yhteisten tilastoraporttien valmistaminen on myös tarpeellista.

Suomen mahdollisuus osallistua EU:n yhteistutkimuksiin ja koti- ja vapaa-ajan tapaturmien tilastointiin (ent. EHLASS-järjestelmä) on syytä selvittää ja harkita uudelleen voimavaratilanteen muututtua.

7. Kansainvälinen yhteistyö

Vastuuyksikön tulee toimia kansallisena kontaktina kansainvälisissä yhteyksissä. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat esimerkiksi Pohjoismaat, Baltian maat, EU ja WHO. WHO:n Safe Community –ohjelma on myös tärkeä yhteistyötaho.

Suomen tutkimus- ja ehkäisyhankkeiden esittely kansainvälisissä forumeissa tulee varmistaa. Kansainvälisten tilaisuuksien järjestämiseen Suomessa ja ulkomailla tulee osallistua. Virkamies- ja tutkijavaihtoa tulee aktivoida.

Kansainvälistä tutkimusta ja toimintaa tulee säännöllisesti seurata.

3.1.2 Vastuuyksikön sijoittaminen

Työryhmä toteaa, että realistisin ja toimivin malli on perustaa vastuuyksikkö jonkun nykyisin toimivan organisaation yhteyteen. Nykyistä voimavaratilannetta tarkasteltaessa voidaan todeta, että vahvistamista tarvitaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalle.

Työryhmä ehdottaa, että koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vastuuyksikkö sijoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön alaiseen Kansanterveyslaitokseen. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyö sopii luontevasti Kansanterveyslaitoksen toimintaan, sillä laitoksella on jo laaja terveyden edistämisen osaaminen ja paikallisen työn tukemista on kehitetty viime vuosina.

3.1.2 Vastuuyksikön voimavarat

Työryhmä esittää vastuuyksikköön palkattavaksi kuusi henkilöä.

Tarvittava henkilöstöjakauma esitetään seuraavaksi:

- 1 johtaja
- 2 projektin vetäjää
- 1 tiedottaja
- 1 tutkija
- 1 sihteeri

3.2 Ehdotus toimintaohjelmaksi vuosille 2004 – 2008

Työryhmä ehdottaa, että koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyön vastuuyksikkö käynnistää ja toteuttaa viisivuotisen toimintaohjelman koti- ja vapaa-ajan tapaturmien vähentämiseksi. Toimintaohjelman painoalueiksi on valittu kansanterveydellisesti merkittävät tapaturmariskit. Toimintaohjelman osissa painottuvat selkeästi lisääntymässä olevat tapaturmaongelmat sekä alueet, joilla ei ole vielä tehty tarpeellisessa määrin torjuntatyötä. Työryhmä ehdottaa, että ennen toimintaohjelman päättymistä tehdään arviointi toteutuneesta toiminnasta ja vakiinnutetaan tehdyn arvioinnin pohjalta pysyvä järjestelmä.

3.2.1 Toimintaohjelman tavoitteet

Työryhmä esittää ohjelmalle asetettavaksi seuraavat tavoitteet:

1. Kansalaiset ja päättäjät tuntevat koti- ja vapaa-ajan tapaturmien riskit, ongelman laajuuden ja ehkäisymahdollisuudet olennaisesti nykyistä paremmin
2. Ikään suhteutettu kaatumistapaturmien ilmaantuvuus pienenee
3. Liikuntatapaturmien määrä kääntyy laskuun
4. Alkoholiin liittyvät tapaturmakuolemat vähenevät 10 % vuoteen 2008 mennessä vuoden 2003 tasosta
5. Paikallinen WHO:n Safe Community –ohjelman periaatteita noudattava tapaturmien ehkäisytyö on merkittävästi lisääntynyt

3.2.2 Toimintaohjelman osat

Työryhmä esittää toimintaohjelman osiksi seuraavat ehkäisyohjelmat:

1. Ikääntyneiden tapaturmien ehkäisyohjelma

Jatketaan ja laajennetaan jo aloitettua ohjelmaa. Erityisesti panostetaan kiinteistöhuollossa ja vanhustyössä mukana olevien kouluttamiseen. Kotitapaturmien ehkäisykampanja perusti vuonna 1999 12 tahon työryhmän valmistelevaan ikäihmisten tapaturmien ehkäisyohjelman. Työryhmän työn tuloksena on valmistunut monipuolista aineistoa sekä alan ammattilaisille että ikäihmisille ja heidän läheisilleen. Työryhmässä ovat mukana keskeiset vanhusalan järjestöt sekä tapaturma-alalla toimivat viranomaiset ja järjestöt. Maamme eturivin tutkijat ovat valmistaneet yhteistyössä kaatumisten ehkäisyä käsittelevän oppaan, joka on päivitetty viimeisimmällä tiedolla toukokuussa 2003. Ohjelmassa on toteutettu tiedottamista ja kouluttamista ja valmistettu aineistoa.

2. Liikuntatapaturmien ehkäisyohjelma

Liikuntatapaturmat on lukumääräisesti suurin tapaturmaryhmä. Näiden tapaturmien määrä on lisääntynyt jatkuvasti. UKK-instituutti on tehnyt aiheesta laajan haastattelututkimuksen. Näiden tapaturmien torjuntaa on tehty toistaiseksi hajanaisesti. Lasten ja nuorten liikuntaturvallisuus, työpaikkaliikunta ja kevyen liikenteen kehittäminen tulee

ottaa huomioon. Ehkäisyohjelman suunnittelu ja toteuttaminen käynnistetään välittömästi. Keskeiset yhteistyökumppanit tässä ovat STM, OPM, LVM, UKK-instituutti, urheilujärjestöt ja vakuutusyhtiöt. Myös yhteistyö terveystieteiden ja työsuojelun alojen kanssa on tarpeellista.

3. Alkoholiin liittyvien tapaturmien ehkäisyohjelma

Alkoholi on keskeinen riskitekijä monessa tapaturmassa. Ohjelma rakennetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön alkoholiohjelman kanssa. Päihdyksissä tapaturmiin kuoli lähes 900 suomalaista vuonna 2001. Kotona ja vapaa-aikana näistä sattui yli 80 %. Kuolemaan johtaneet alkoholimyrkytykset, vuonna 2001 tapausta, ovat lisääntyneet huomattavasti viimeisten neljän vuosikymmenen aikana.

Lisäksi tulee integroida toimintaa ja selvittää yhteistyötä nykyisin käynnissä olevien ehkäisyhankkeiden ja toimintaohjelmien kanssa. Esimerkkejä näistä ovat mm. kotitapaturmien ehkäisykampanja, vesiturvallisuuskampanja ja lasten tapaturmien ehkäisykampanja sekä alkoholiin liittyvien työ- ja liikennetapaturmien torjuntahankkeet.

3.2.3 Toimintaohjelman arviointi ja jatko

Työryhmä ehdottaa, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa ohjelman toteutusta ja saatujen kokemusten perusteella vakiinnuttaa pysyvän organisaatio- ja rahoitusjärjestelmän.

3.3 Ehdotus vastuuyksikön ja toimintaohjelman rahoittamiseksi

Työryhmä toteaa, että pysyvän ja nykyistä suuremman rahoituspohjan aikaansaaminen on edellytys torjuntatyön tehostamiseksi ja vahvistamiseksi. Keskeistä on rahoitusvoilymin selkeä kasvattaminen nykyisestä rahoituspohjasta.

Vastuuyksikön toimintaan ja viisivuotisen toimintaohjelman toteuttamisen rahoitukseksi työryhmä ehdottaa **vuodelle 2004 vähintään yhden miljoonan euron määrärahaa**. Lukuun ei ole sisällytetty nykyiseen toimintaan käytettäviä määrärahoja.

Työryhmä ehdottaa määrärahan rahoittamista useammasta rahoituslähteestä. Rahoitus esitetään varattavaksi ensisijaisesti valtion talousarviosta, vakuutusyhtiöiltä ja Raha-automaattiyhdistykseltä.

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoitusosuudeksi työryhmä ehdottaa 400 000 euroa ja vastuuyksikön sijoituspaikan Kansanterveyslaitoksen rahoitusosuudeksi 100 000 euroa.

Tarvittavan yhden miljoonan euron rahoituspohjan takaamiseksi työryhmä pitää tärkeänä, että sisäasiainministeriö, vakuutusyhtiöt, ALKO ja Raha-automaattiyhdistys osallistuvat osaltaan tarvittavaan rahoitukseen. Päätökset näiden tahojen rahoituksesta tehdään hankekohtaisesti. Pitkäjänteinen tuloksellinen koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyö edellyttää kuitenkin sitä, että viimeistään käynnistysvaiheen jälkeen pääosa palkka- ja toimintamenoista voidaan kattaa pysyvän rahoituksen turvin, kuten muillakin tapaturmasektoreilla.

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että esitetyn rahoituspohjan lisäämiseksi sosiaali- ja terveysministeriön on syytä selvittää muita rahoituslähteitä, joita voivat olla Euroopan sosiaalirahasto, työsuojelurahasto, palosuojelurahasto ja Kunta-alan kehittämissätiö.

Työryhmä ehdottaa, että työnjaon ja rahoituksen selkeyttämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö selvittää yhteistyön nykyisten kampanjoiden ja hankkeiden kanssa. Näiden hankkeiden rahoittajien kanssa selvitetään mahdollisuudet rahoituksen lisäämiseksi ja laajentamiseksi.

Toiminnan turvaamiseksi työryhmä ehdottaa vähintään vastaavan rahoituksen varaamista myös muille toimintaohjelman vuosille. Toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi pysyvän rahoitusjärjestelmän rakentaminen toimintaohjelman toimikauden aikana on välttämätöntä.

LÄHTEET

Kuolemansyytilastot 2001. Tilastokeskus SVT Terveys 2002:3.

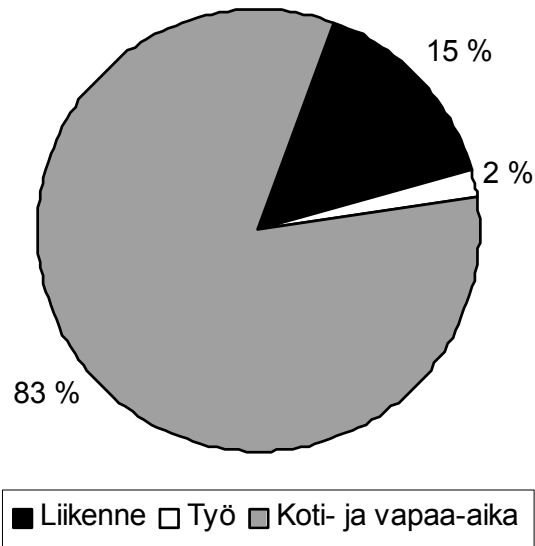
Rintanen Hannu. Tapaturmien tilastoinnin nykytila ja tulevaisuus Suomessa. Stakesin aiheita 26/2002

Tapaturmatilanne ja turvallisuuskulttuuri. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2000:6.

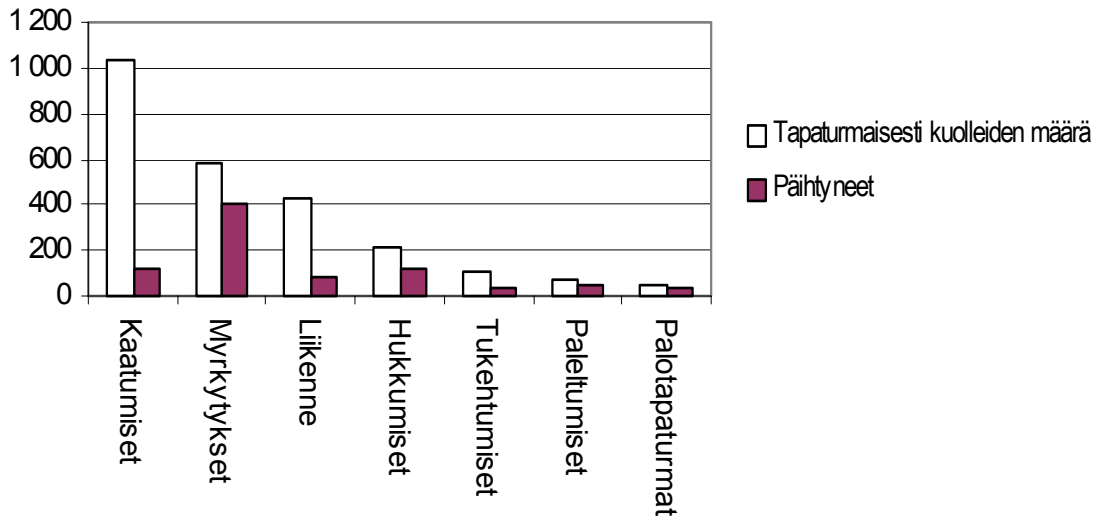
Tapaturmatilanne 2002. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat ja niiden torjuntatyö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:4.

LIITE 1

Kuvio 1 Tapaturmaiset kuolemansyyt 2000

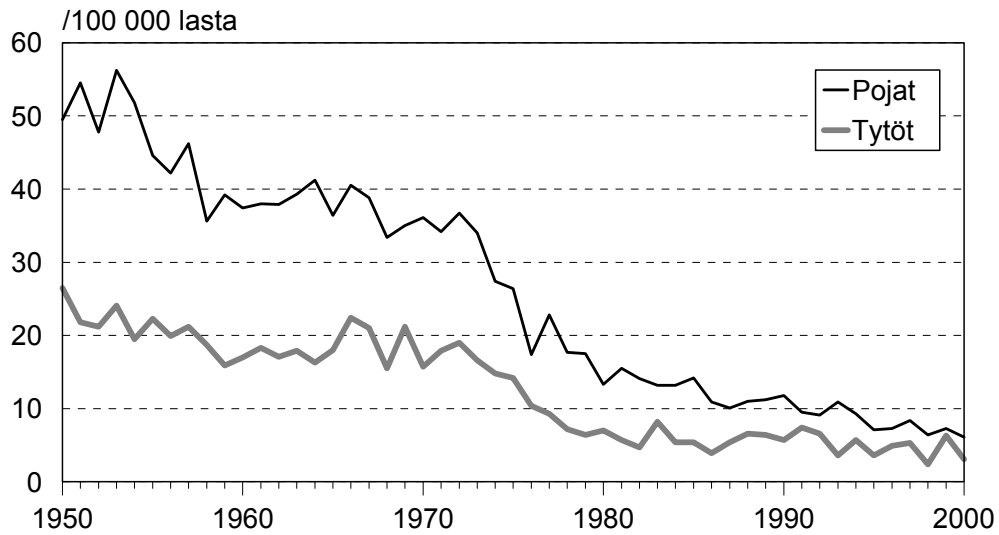
Kuvio 2 Yleisimmät tapaturmaiset kuolemansyyt vuonna 2001

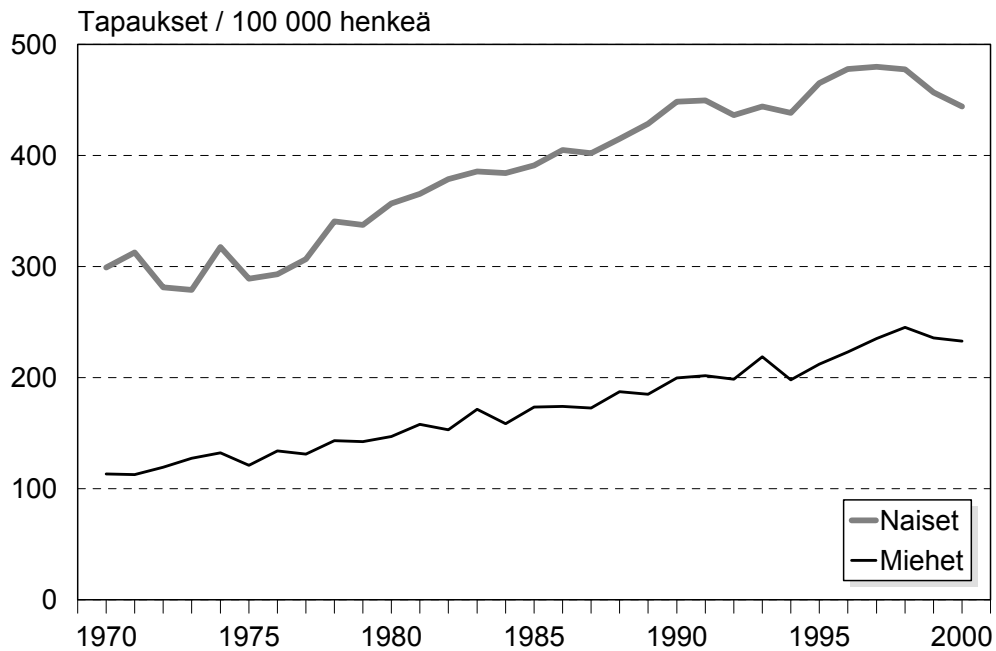
Lähde: Tilastokeskus, kuolemansyytilastot

LIITE 2

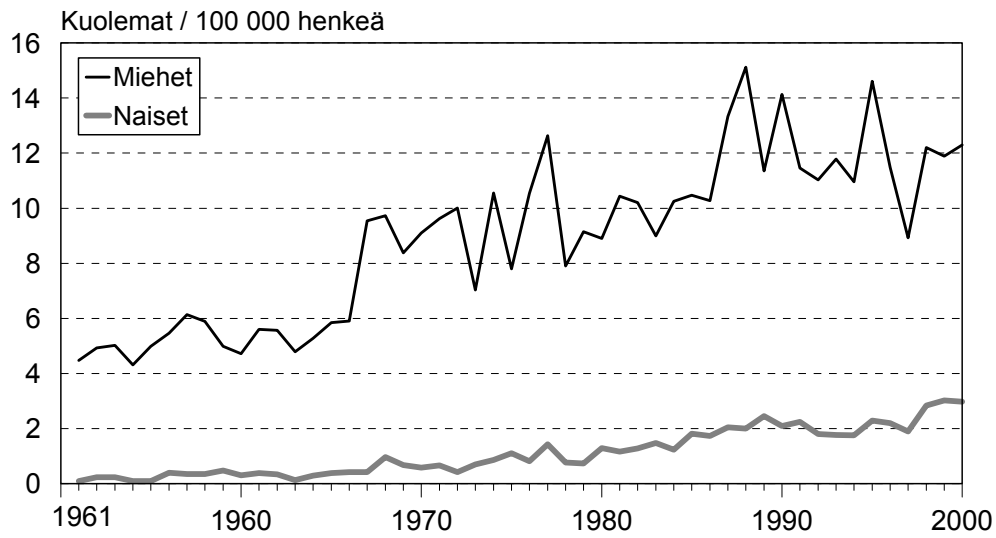
Kuvio 1 Alle 15-vuotiaiden tyttöjen ja poikien tapaturmakuolemat 100 000 lasta kohti 1950-2000

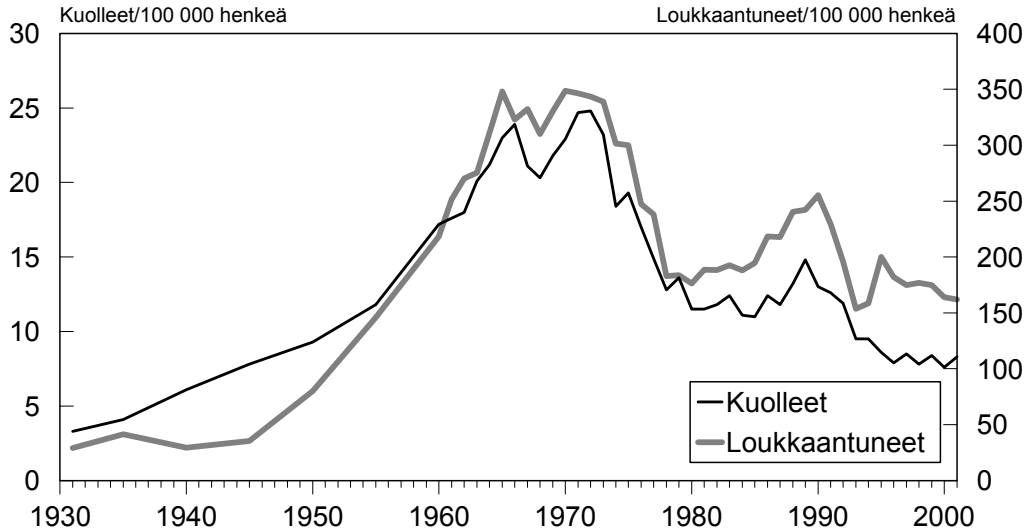
Kuvio 2 Lonkkamurtumat miehillä ja naisilla 100 000 henkeä kohti vuosina 1970-2000 (ikävaikoidut insidenssit (/100 000) yli 50-vuotiailla miehillä ja naisilla. Lähde: Kannus ym. 1999).

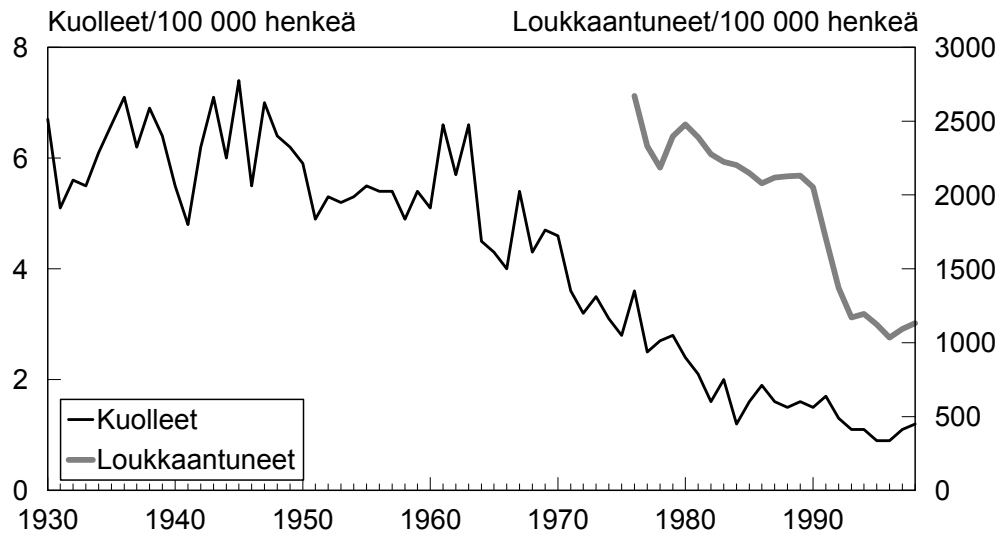
Kuvio 3 Kuolemaan johtaneet alkoholimyrkytykset miehillä ja naisilla 100 000 henkeä kohti vuosina 1961-2001

Kuvio 4 Liikennetapaturmissa kuolleet ja loukkaantuneet 100 000 henkeä kohti vuosina 1931-2001

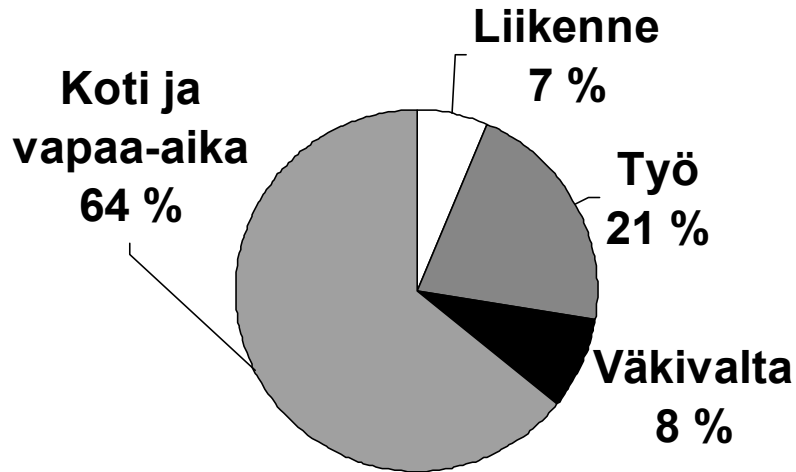

Kuvio 5 Työtaturmakuolemat ja vähintään kolmen vuorokauden vakuutuskorvaukset (sairausloma) johtaneet työpaikkatapaturmat 100 000 henkeä kohti vuosina 1930-2000

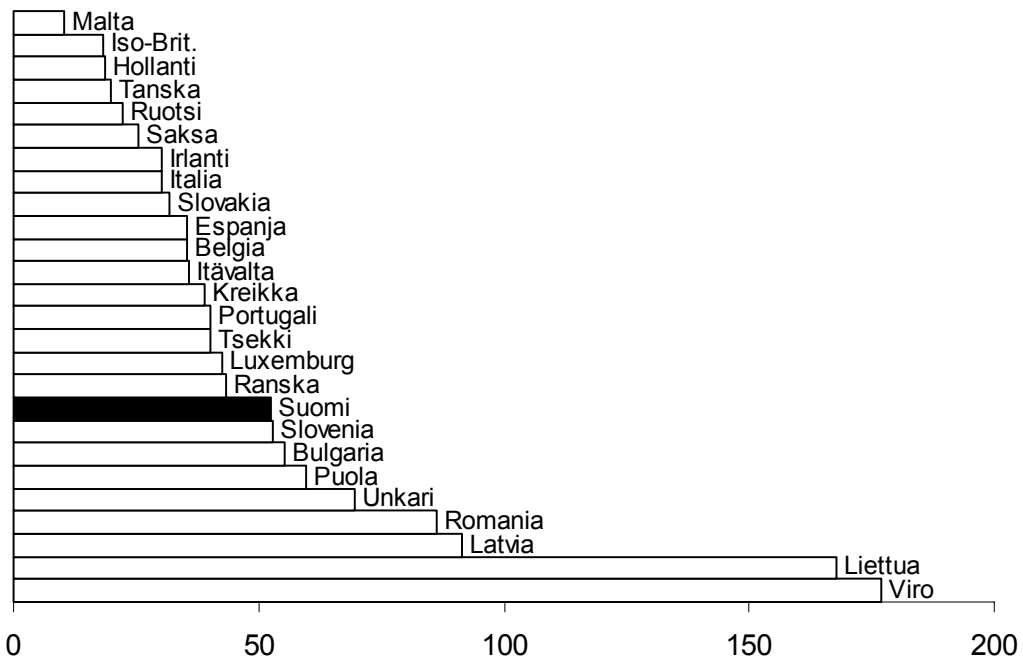
Lähde: Tapaturmatilanne 2002, STM 2003

Kuvio 1 Tapaturmat ja väkivalta 1997 yli 15-vuotiaat

Lähde: Haastattelututkimus "Suomalaisten turvallisuus" 1997. Tilastokeskus.

Kuvio 2 Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus Euroopassa

Lähde: Zwi AB, Leon D, Koupilova I, Sethi D, McKee M. Injuries, inequalities and health in Europe. Injury Control and Safety Promotion; 2001; 8:143-148.

LIITE 4

Taulukko 1. Varsinaiset tapaturmat tapaturmatyypeittäin sairaaloiden hoitoilmoituksissa vuosina 1999 - 2001

Tapaturmatyyppi	V. 1999	V. 2000	V. 2001	Yhteensä
Liikennetapaturma	17 %	15 %	15 %	16 %
Kotitapaturma	36 %	37 %	37 %	36 %
Urheilu- tai liikuntatapaturma	8 %	8 %	8 %	8 %
Muu vapaa-ajan tapaturma	22 %	24 %	26 %	24 %
Tapaturma sairaalassa tai sairaalaloihin liitt. ulk. tekijä	2 %	2 %	2 %	2 %
Työtapaturma tai työhön liittyvä ulkoinen tekijä	8 %	8 %	7 %	7 %
Tapaturma koulussa tai päiväkodissa	1 %	1 %	1 %	1 %
Muun tyyppinen tapaturma	6 %	5 %	4 %	5 %
	100 %	100 %	100 %	100 %
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat yhteensä	66 %	69 %	70 %	69 %

Lähde: Stakesin hoitoilmoitusrekisteri

Taulukko 2 Tapaturmat vuosina 1999 - 2001 ulkoisen syyn mukaan

	Ulkoisen syyn ryhmä	1999	2000	2001	Yht.	
W00-W19	Kaatumiset ja putoamiset	52832	54911	58290	166033	70 %
W20-W49	Elottoman ympäristön mekaaniset	6586	6236	6249	19071	8 %
X50-X59	Ylirasitus ja muut tapahtumat	4357	5705	6070	16132	7 %
V28-V89	Muut maaliikenteen tapaturmat	4712	4360	4832	13904	6 %
V10-V19	Pyöräilytapaturmat	2536	2592	2441	7569	3 %
W50-W64	Elollisen ympäristön mekaaniset	1236	1178	1071	3485	1 %
V01-V09	Jalankulkijan liikennetapaturmat	1066	982	943	2991	1 %
X11-X19	Kuumuuden tai kuumien aineiden	781	821	821	2423	1 %
X00-X09	Altistuminen savulle, tulelle ja lie	333	334	329	996	0 %
W75-W84	Muut hengitystä estävät tapaturmat	207	241	260	708	0 %
Y10-Y34	Vahingoittavat tapahtumat, tahall	203	188	264	655	0 %
X30-X39	Altistuminen luonnonvoimille	217	176	253	646	0 %
W85-W99	Altistuminen sähkövirralle, säteily	149	144	151	444	0 %
W65-W74	Tapaturmainen veteen vajoaminen	80	52	86	218	0 %
V98-V99	Muut tai määrittämättömät liikenne	40	34	66	140	0 %
V90-V94	Vesiliikenteen tapaturmat	33	56	48	137	0 %
X20-X29	Kosketus myrkyllisiin eläimiin ta	40	31	43	114	0 %
V95-V97	Tapaturmat ilmassa ja avaruudessa	16	15	9	40	0 %
		75424	78056	82226	235706	100 %
		89274	89120	92710	271104	
	Ulkoisen syyn puuttuu	13850	11064	10484	35398	
		16 %	12 %	11 %	13 %	

Lähde: Stakesin hoitoilmoitusrekisteri

LIITE 5

Taulukko 1 Koti- ja vapaa-ajan tapaturmista aiheutuneet kustannukset vuonna 2001, milj. euroa

	MIN	MAX
VÄLITTÖMÄT KUSTANNUKSET		
Sairaalavuodehoito	172,8	199,0
Avoterveydenhoito	34,5	40,9
Sairaalapäivärahat	52,6	65,3
Työkyvyttömyyseläkkeet	47,4	47,4
Poliisitoimi	11,6	23,1
Pelastustoimi	129,3	150,4
Omaisuusvahingot	10,5	21,2
Torjunta, valistus, tutkimus	1,2	1,2
Välittömät kust. yhteensä	459,9	548,5
VÄLILLISET KUSTANNUKSET		
Tuotantomenetykset	236,2	262,3
sairauspoissaoloista	118,7	118,7
ennenaikaisesta kuolemasta	117,5	143,6
Menetetty elämä	1780,0	3172,6
Välilliset kust. yhteensä	2016,2	3434,9
KAIKKI YHTEENSÄ	2476,1	3983,4

Lähde: Tapaturmatilanne 2002, Salomaa Jukka